

МУҒАЛЛИМ ҲАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

Илимий-методикалық журнал

2023

6-сан

*Ўзбекистан Республикасы Министрлер Кабинети жанындагы
Жоғарғы Аттестация Комиссиясы Президиумының
25.10.2007 жыл (№138) қарары менен дизимге алынды*

*Қарақалпақстан Баспа сөз ғәм хабар агентлиги тәрәпинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге алынды.
№01-044-санлы ғуўалық берилген.*

Нөкис

6-сан 2023

декабрь

Шөлкемлестіріушілер:

*Қарақалпақстан Республикасы Халық билимлендириу Министрлиги,
ӨЗПИИИ Қарақалпақстан филиалы*

Редактор:
А. Тилегенов

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ
Байрамбай ОТЕМУРАТОВ
Ерполат АЛЛАМБЕРГЕНОВ
Алишер АЛЛАМУРАТОВ
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ
Тўлқин АЛЛАЁРОВ
Умида БАҲАДИРОВА
Фархад БАБАШЕВ
Гулзода БОЙМУРОДОВА
Шахло БОТИРОВА
Маманазар ДЖУМАЕВ
Асқар ДЖУМАШЕВ
Алишер ЖУМАНОВ
Гүлнара ЖУМАШЕВА
Холбой ИБРАГИМОВ
Умида ИБРАГИМОВА
Меруерт ПАЗЫЛОВА
Асқарбай НИЯЗОВ
Сабит НУРЖАНОВ
Уролбой МИРСАНОВ

Нуржан МАТЧАНОВ
Сафо МАТЧОН
Шуқурилло МАРДОНОВ
Бахтиёр РАХИМОВ
Фурқат РАЖАБОВ
Арзы ПАЗЫЛОВ
Барлықбай ПРЕНОВ
Феруза САПАЕВА
Қахқор ТУРСУНОВ
Амина ТЕМИРБЕКОВА
Нурзода ТОШЕВА
Тажибай УТЕБАЕВ
Амангелди КАМАЛОВ
Ризамат ШОДИЕВ
Зафар ЧОРШАНБИЕВ
Рустам ФАЙЗУЛЛАЕВ
Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Умид ХОДЖАМҚУЛОВ
Гулрухсор ЭРГАСHEBA
Гавхар ЭШЧАНОВА

МАЗМУНЫ

ТИЛ ХАМ ЭДЕБИЯТ

Султанов Б. Академиктин ибратлы өмир жолы	7
Primbetov Q. Akademik Jumanazar Bazarbaevtin talim ham tarbiya masaleleri haqqinda oylari	17
Saydullayeva M. Tibbiy terminologiyadagi so'z birikmalari tarixi va uning jamiyatdagi roli	22
Achilov M. Fransuz tilida fonetik, morfologik, semantik so'z yasash hodisasining tahlili	26
Бердибекова Х. Лексик-семантик муносабатларга кўра фалсафий терминлар тавсифи	30
Kakhorova M. Zamonaviy xorijiy tillarda sintetik so'z yasash hodisasi fransuz tilidagi qo'shimcha va so'zlar misolida	39
Maxkamova G. Ona tili darslarida ko'p ma'noli so'zlarni o'qitishda o'qituvchi faoliyati bilan bog'liq texnologiyalar	43
Amanov U. Sadridin Ayniyning "Namunayi adabiyoti tojik" tazkirasida	49
Кадирова Л. Структурно-языковые характеристики спортивных терминов-эпонимов в русском и английском языках	53
Эсанов У. Региональная и архаичная лексика в произведениях Н.С. Лескова	60
Tashxodjaeva P. The methods of using active learning on english language	65
Utambetova A. Theoretical framework for research assessment in modern linguistics based on good and bad concepts	70

ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ

Химматалиев Д.О., G'opporova O.X. Pedagogika fanini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'rni	76
Ходжамқулов У.Н. Педагогик таълим кластери: узлуксиз таълимни ривожлантириш концепцияси	80
Utamuradov U.M. Huquqiy kompetensiyaning mazmuni, tuzilmasi va o'ziga xosligini belgilab beruvchi tushunchalar tizimi	90
Nasirova Sh.N. Raqamli texnologiyali ta'lim tizimida elektron resurslardan foydalanishning samaradorligi	96
Матякубов К.К. Умумтаълим мактабларида технологик таълимнинг "STEM" билан алоқадорлиги	102
Матякубов К.К. Технологик таълимнинг ривожланиш тадрижи: зарурат, эҳтиёж ва тадқиқ	106
Мавланов С.П. Архитектура ва қурилиш соҳасида ахборот ва коммуникация технологияларидан фойдаланиш самарадорлиги	113
Тожибоев М.Н. Индивидуал таълим траекторияси асосида талабаларнинг педагогик тафаккурини ривожлантириш технологияси	120
Хакимов Ж. Бўлажак мутахассислар ахборот компетентлигини шакллантириш масалалари	125
Narzulloyeva F.F. Zamonaviy oliy ta'lim tizimini boshqarishda strategik qarorlar qabul qilish tamoyillari	133
Элмурзаева Н.Х. Педагогик психология таълим-тарбия муассасаларидаги ёшлар икtidорини ўстириш фаолиятига дахлдордир	138
Жўраев А.М. Ўқувчиларни касбга йўналтиришда компьютер фанлари бўйича факультатив курсларни ташкил этиш масалалари	152
Холмирзаев И.Ш. Физика фани асосида ўқувчиларнинг амалий компетенциясини шакллантириш методикаси	159
Abatov J.B. Talaba yoshlarda kreativlik sifatlarini rivojlantirishning pedagogik texnologiyalarini takomillashtirish	165
Narmetov I.R. Raqamli transformatsiya asosida ta'limni barqaror rivojlanishning pedagogik jihatlarini	168

Хуррамов Э.Э. Олий таълим тизимида бўлажак ўқитувчиларнинг лойиҳавий фаолиятини ташкил этиш технологиялари	172
Турдиев Н.Б. Интегратив дарсларни ташкил этишнинг педагогик шарт-шароитлари	177
Исакова Н.Ш. Умумтаълим мактаблари раҳбарларининг индивидуал ёндашув асосида бошқарув компетентлигини ривожлантиришнинг дидактик таъминоти	183
Хакимова М. Техника олий таълим муассасаларида муҳандислик графикаси фанини инновацион ёндашув асосида ўқитишда инновацион технологиялардан фойдаланиш	190
Yuldasheva M. Masofaviy ta'limning mazmuni va uning oliy ta'lim tizimida qo'llanilishi	197
Пардабаев Ж. Мактабдан ташқари таълимда ўқувчиларни тадқиқотчилик кўникмаларини шакллантиришга илмий педагогик ёндашувлар	202
Umarova N. Umumta'lim muassasalari rahbarlarining kommunikativ kompetentligini takomillashtirish dolzarb masala sifatida	211
Madatov I. Talabalarda mustaqil ta'lim olish ko'nikmasini rivojlantiruvchi zamonaviy metodikalar tahlili	220
Pozilova Sh. Pedagog kadrlarni malakasini oshirish kursida o'qituvchilarning kasbiy kreativligini PBL asosida rivojlantirish: amaliy mashg'ulotlarni olib borish metodikasi misolida	232
Ibodova M. Akademik litseylarda biologiya fanini o'qitish samaradorligini oshirishda muammoli ta'lim texnologiyasidan foydalanish	239
Nuritdinova D.F Texnologiya darslarini milliy dastur asosida tashkil etish	244
Дониёров Ш. Педагогнинг ўқувчилар жамоаси билан ишлаш лаёқатини ривожлантиришда бир қатор омиллар ва мустақил изланишга ўргатиш усуллари	250
Muratova N. Noto'liq oilalar farzandlarini ijtimoiy hayotga tayyorlash xususiyatlari	258
Idiyeva G. Ta'lim jarayonlariga "tarbiya" darsliklarining joriy etilishi va ularning tahlili	265
Djo'raboeva R. Umumiy ta'lim tizimida rahbar xodimlarning boshqaruv madaniyatini rivojlantirish bo'yicha muhim tamoyillar	271
Игамов С. Ўқувчиларини касб-хунарга йўналтиришни такомиллаштиришда, халқ хунармандчилигини фойдаланишнинг педагогик шароитлари	277
Egamberdiyeva Sh. Psixologik tashxis qilishda aqli zaif o'quvchilarni o'ziga xizmat qilishga o'rgatish	284
Normatova M. Ovoz bilan ishlashda logoritmika asosida korreksiyalash tizimi	288
Lutfillayev M.X., Djabbarov B.B. Bo'lajak biologiya o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini oshirishda dasturiy vositalardan foydalanish metodikasini takomillashtirish	294
Abdulfaxizov B. 10-11-sinflarda bilimlarni baholashda pedagogik kvalimetriya tamoyillari va usullari	298
Mavlonov F. Harbiy xizmatchilarning kasbiy madaniyatining muhim va mazmunli o'ziga xos xususiyatlari	304
Nurumbekova Y. Innovatsion yondashuv asosida bo'lajak mutaxassislarda kouching kompetensiyasini shakllantirishning ahamiyati	310
Sadullayev D. Innovatsion boshqaruvning asosiy komponentlari	318
Tursunov D. Umummadaniy kompetensiyalarini tarixiy qadriyatlar asosida shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlari	324
Mehrochev B.B. Masofaviy ta'lim jarayonida sirtqi ta'lim talabalarining mustaqil ishini tashkil etish	332
Мамадиярова Д., Азгарова Г. Тиббиёт олийгоҳлари талабаларида касбий кўникмалар шаклланишининг ижтимоий-психологик хусусиятлари	337
Xidayeva D. Rus tilini o'qitishda ta'lim metodlarining o'ziga xos xususiyatlari	341
Jumanov E. Pedagog kadrlarni uzluksiz kasbiy rivojlantirishda psixologik va pedagogik yordamning dolzarb muammolari	346
Asallayev O'. Bo'lajak biologiya fani o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishning pedagogik shart-sharoitlari	356
Elmurodov J.A. Multimediali elektron o'quv adabiyotlarga qo'yiladigan pedagogik - psixologik talablar	362

Yuldasheva K. Maktab bitiruvchilarining yakuniy attestatsiyasini tashkil etish mexanizmlarini takomillashtirishning samarali usullari	366
Matkarimov J. Talabalarda axborot texnologiyalardan foydalanish kompetentligini rivojlantirish	374
Nurumbekova Y. Talabalarda kouching kompetensiyasini shakillantirish davr talabi sifatida	380
Sadullayev D. OTMdagi xodimlar motivatsiyasini boshqarishga ayrim yondoshuvlar tahlili	386
Темирбекова А.О. Из истории программирования в нейропедагогических основах лингвистики	395
Юлдашева Г. Развитие профессиональной компетентности у будущих студентов педагогического вуза	403
Рузиева М.А. Подготовка учителя к моделированию современного урока	409
Khimmataliev D., Fayzullaeva M.A., Kholbutaeva M.T. Use of digital technology and artificial intelligence tools in education	417
Jumanazarova Z. Q. Pedagogical experience-method of organization and conduct of testing	422

МИЛЛИЙ ИДЕЯ ХАМ РУЎХИЙЛИҚ ТИЙКАРЛАРИ, ТАРИЙХ, ФИЛОСОФИЯ

Rayimov B. O'zbekistonda milliy qadriyatlar va millatlararo totuvlik	428

ФИЗИКА, МАТЕМАТИКА, ИНФОРМАТИКА

Ubaydullaeva V.P. Fizika fanini o'qitishda uzviylikni ta'minlash masalalariga ijodiy va kompetentsiyaviy yondashish	436
Mo'minov K. Forsayt texnologiyalari asosida talabalarni kreativligini takomillashtirishning axborot-didaktik ta'minoti	445
Yuldashev B.N. Matematikani o'qitishda muammoli vaziyatlar va ularni bartaraf etish	454
Shukurov B. Kredit-modul tizimiga asoslangan o'qitish tizimida fizikadan ma'ruza mashg'ulotlarni olib borish metodikasi	460
Shukurov B. Fizika o'qitish jarayonida bo'lajak muhandislarni produktiv o'quv faoliyati	465
Abdiraxmanov A. Matematikani o'qitishda muammoli va blokli hamda modulli metodlar	469
Кулматов З. Технология обработки информации в педагогических исследованиях	472

БАСЛАЎЧИ КЛАСС, МЕКТЕПКЕ ШЕКЕМГИ ТАРБИЯ

Xamrayeva E. Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining nutq madaniyati maktabgacha ta'lim sifatini rivojlantirish omili sifatida	476
Rustamova D. Boshlang'ich sinf ona tili darslarida ma'nodosh so'zlar ustida ishlash mazmuni	481
Suyunova M. Maktabgacha yoshidagi bolalarga ekologik ta'lim va tarbiya berishning o'ziga xos xususiyatlari	487
Maxsudova S. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining iqtidorini rivojlantirishda "ZUKKO BOLAJOH" kurslarini tashkil etish va uning samaradorligi	492
Adizova N. Muammoli ta'limni boshlang'ich sinflarda qo'llash amaliyoti	498
Baxronova A.I. Sinfdan va maktabdan tashqari tarbiyaviy ishlarni tashkil etishda og'zaki va amaliy ish usullari	505
Xaydarova M.D. Boshlang'ich sinf texnologiya darslarida o'quvchilar bilan individual ishlash	513
Jo'rayeva D. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini texnologiya darslari orqali robototexnikaga qiziqtirish metodikasi	519
Qodirova M. Veb-kvest metodi orqali boshlang'ich sinf o'qituvchilarining axborot madaniyatini shakllantirish	527

Xayrullayeva D. Etnopedagogika-boshlang'ich sinf darslarida o'quvchilarni tarbiyalashning muhim manbai sifatida	532
Usmonova Z. TIMSS – xalqaro baholash dasturi orqali o'quvchilarning kreativligini oshirish yo'llari	538
Baxritdinova G. Maktabgacha yoshdagi bolalarda uchraydigan sigmatizmni bartaraf etishda o'yinlardan foydalanish texnologiyasi	542
Muzaffarova X., Lapasova R. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ta'lim - tarbiyasida raqamli texnologiyalardan foydalanish	548
Ikranova D. Dudaqlanuvchi bolalarda mustaqil nutqni rivojlantirish usullari	553
Berdiyev X. Aqli zaif bolalarda nutqni rivojlantirish jarayonida didaktik materiallar va logopedik o'yinlardan foydalanishning korreksion ahamiyati	558
Bozorboyev J. Maktabgacha ta'lim yoshdagi nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarni nutqini tarbiyalashni o'ziga xos xususiyatlari	562
Kasimov F., Kasimov F. Bo'shlag'ich sinflarda takqoslashga doir topshiriqlar ustida ishlash	567
Qilichova M. Sharof rashidov asarlari orqali yoshlarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashning innovatsion pedagogik texnologiyalari	576
Mirazimova M. Oilada bolalarni tarbiyalashda axloqiy qadriyatlarining o'rni	582
Kadirova Sh. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarida milliy g'ururni shakllantirish vositalari	586
Ismoilova S. Boshlang'ich sinf o'quvchilarda lug'at boyligini oshirish xususida	593
Sultanov T. Boshlang'ich ta'limda o'yin texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik-psixologik imkoniyatlari	599
Xamidov J.A. Bo'shlag'ich sinf o'quvchilarining ijodkorlik qobiliyatlarini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	603
O'tamurodova Sh. M. Sahnalashtirish faoliyatida maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy-madaniy malakasini shakllantirishga oid tajribalar	608
Xamidova C.H. Kichik maktab o'sha yoshdagi bolalarni o'z o'zini anglash qobiliyatini rivojlantirishga differentsial o'rnatish	613
Mamatova A.M. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining axloqiy madaniyati tarkibi	619
Номозова Л. Особенности и тенденции развития стрессоустойчивости в подростковом возрасте	624

ФИЗИКАЛЫҚ ТӘРБИЯ ҲАМ СПОРТ

Axmedov J. Yoshlarni barkamol qilib tarbiyalashda sport turlarining ahamiyati	630
Xudoyberganov J.S. Kurash turlari va ularning rivojlanishi hamda taraqqiyoti	636

BOSHLANG'ICH SINIF TEXNOLOGIYA DARSLARIDA O'QUVCHILAR BILAN INDIVIDUAL ISHLASH

Xaydarova M.D.

Buxoro davlat pedagogika instituti katta o'qituvchisi

Tayanch so'zlar: individual, individual yondashish, treningni individuallashtirish, ijodiy rolli o'yinlar, tanqidiy fikrlashni rivojlantiruvchi metodlar, mualliflik texnologiyasi, shaxsga e'tibor qaratish asosidagi pedagogik texnologiya, o'qitishni intensivlashtirish yoki jadallashtirish texnologiyasi, o'qitishni differensiallashtirish, o'qitishni individuallashtirish texnologiyasi, dasturlashtirilgan o'qitish texnologiyasi.

Ключевые слова: индивидуальность, индивидуальный подход, индивидуализация обучения, творческие ролевые игры, методы, развивающие критическое мышление, авторская технология, педагогическая технология, основанная на ориентации на личность, технология интенсификации или ускорения обучения, дифференциация обучения, технология индивидуализации обучения, технология программированного обучения.

Key words: individual, individual approach, individualization of training, creative role-playing games, methods of developing critical thinking, authoring technology, pedagogical technology based on attention to the individual, technology of intensification or acceleration of teaching, differentiation of teaching, teaching individualization technology, programmed teaching technology.

Individual ta'lim - o'qituvchining o'quvchiga pedagogik ta'sirini amalga oshiruvchi o'quv mashg'ulotlari shakllaridan biri. O'qituvchining o'quvchi bilan sinf jamoasidan tashqarida olib boriladigan faoliyati tushuniladi. Individual ta'lim- ta'lim shakllarining eng qadimiysi bo'lib, u qad. davr va o'rta asrlarda keng qo'llanilgan.

O'zbekiston ta'limi tarixida individual ta'lim shakli keng qo'llanib kelingan. Uning samarasi, ayniqsa, amaliy san'at, hunarmandchilikda ustoz-shogird ta'limi tarzida namoyon bo'lgan. Mashhur xalq ustalari Toshpo'lat Arslonqulov, Us t a Shirin Murodov, Qodirjon Xaydarov, Mahmud Usmonov, Hamro Rahimovlar shu tarzda ta'lim olganlar. Individual ta'limda bola ruhiyatining individual xususiyatlarini, fan sohalari va kasb egallashga bo'lgan tabiiy moyilliklarini to'liq e'tiborga olish imkoniyati ta'minlanadi.

O'zbekiston mustaqilikka erishgach, individual ta'limga e'tibor sezilarli tarzda ortdi. Ayniqsa kollej va oliy o'quv yurtlariga kirishning test tizimi joriy etilishi individual ta'limning repetitorlik shakli rivojlanishiga turtki bo'ldi.

Bugungi kunda Yangi O'zbekistondagi Oliy ta'limga, umuman olganda, ta'lim tizimiga qaratilayotgan e'tibor sezilarli darajada o'sib bormoqda. Yurtimiz kelajagi, endigi taraqqiyoti innovatsion omillarga, pirovardida, sifatli ta'limga bog'liq bo'lib qolmoqda. Ta'lim sifatini oshirish uchun o'quv-tarbiya muassasalari va pedagoglar barchaning e'tibori markazida bo'lishi kerak. Biz yashayotgan asr ham ijtimoiy o'zgarishlar, ham ilmiy-texnika taraqqiyotining asosini tashkil etgan buyuk ta'lim yutuqlari bilan ajralib turadi. Ta'lim sohasining holati va istiqbollarini o'rganish orqali ta'lim sifatini oshirish dolzarbligi kundan kun ortib bormoqda, chunki insoniyat oldida turgan global muammolarni hal qilish uchun yangi kuch bilimlar kerak, ularning yagona manbai inson salohiyatidir. Yangi O'zbekistonni yangicha dunyoqarash bilan barpo etishda, albatta, yoshlarning o'rni nihoyatda ahamiyatli. Oliy ta'lim muassasalari esa Yangi O'zbekistonni bunyod etadigan malakali, bilim va salohiyatga ega kadrlarni yetishtirib chiqaruvchi maskan vazifasini o'tamoqda. Oliy ta'lim tizimidagi islohotlar bugungi kunda mavzu va yo'nalish aura (doira)larining keng qatlamini qamrab olayotganligi bilan ahamiyat kasb etib bormoqda. Bu islohotlar vazirlik, idora vakillari, oliy ta'lim muassasasi professoro'qituvchilari bilan barobar ravishda talabalarning aralashuvini ham ta'minlayotgani hech kimga sir emas. Ushbu ta'minlov talabalardan nafaqat ma'naviy-ma'rifiy, ijtimoiy-siyosiy, balki ilmiy sohalarida ham uzluksiz izlanishda bo'lishni taqozo etmoqda. Taraqqiyotning tamal toshi mamlakatni qudratli, millatni buyuk qiladigan kuch ham aynan ilm-fan, ta'lim va tarbiya ekanligi hammamizga ayon. Alalxusus, Yangi O'zbekistonda ta'lim tizimini tubdan isloh qilish, kompleks rivojlantirish, malakali va bugungi kun talablariga to'la javob beradigan kadrlarni tayyorlash maqsadlariga katta kuch va mablag'lar tegishli tartibda yo'naltirilmoqda. Bugungi yangilanayotgan ta'lim tizimidagi tub islohotlar yangi bosqich sifatida namoyon bo'lmoqda. Bugungi kunda Yangi O'zbekistonning yangi taraqqiyot davri poydevorini faqatgina yangicha dunyoqarashdagi yoshlar qura olishiga urg'u berilmoqda. Bunga eng yaqin ko'makchilar esa ustoz va murabbiylar ekanligi kundek ravshan. Ma'lumki, mamlakatimizning ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirish, ilm-fan sohasini jadallashtirish maqsadida Prezident farmoni loyihasi ishlab chiqilgan. Umuman olganda, ta'lim-tarbiya tizimiga oid Prezidentimiz hamda tegishli tashkilot-idoralar tomonidan qabul qilinayotgan har qanday qaror, farmon va farmoyishlar amalda to'laligicha ijro qilinmoqda, hayotga tatbiq etilmoqda. Individual ta'lim bola ruhiyatining individual xususiyatlarini, fan sohalari va kasb egallashga bo'lgan tabiiy moyilliklarini to'liq e'tiborga olish

imkoniyati ta'minlangani uchun ham keng ommalashib ulgurdi. Xo'sh, bugungi yangilanayotgan ta'lim tizimida individual ta'lim o'zi nima? Dolzarblik mohiyati qanday? Nega aynan ta'limning bu turi tanlanmoqda? Bu xususda bir necha manbalarga to'xtalib o'tishni joiz deb topdik. Individual ta'lim - o'qituvchining o'quvchiga pedagogik ta'sirini amalga oshiruvchi o'quv mashg'ulotlari shakllaridan biri. O'qituvchining o'quvchi bilan sinf jamoasidan tashqarida olib boriladigan faoliyati tushuniladi. Individual ta'lim o'z navbatida yakka tartibdagi ta'lim bilan tenglashtirish mumkin. Individual ta'lim yo'nalishining avvalo, o'quvchi-talabaga har jabhada o'ziga xos "independent researcher", ya'ni mustaqil maqomini olishga yo'l ochadi. Bundan tashqari, o'zini o'zi qadrlash, shaxsiy rivojlanishga bo'lgan intilish, talabaning kelajakdagi qiziqish sohasida yuqori natijalarga erishish imkonini beradi. Yana shuni alohida ta'kidlab o'tish lozimki, talaba yo'l qo'ygan xato-kamchiliklarini ilmiy rahbari orqali aniqlab olishning sharoitlarini yuzaga chiqaradi. Ta'lim-tarbiyadagi individual yondashuv, bolani boshqalardan ajratib individual o'qitishni bildirmaydi, balki shaxsning u yoki bu xislatlarining shakllanishida maxsus sharoitlarni hisobga olish, har bir o'quvchining individual psixologik xususiyatlarini ilmiy asosda tushunishni anglatadi. Psixologiyada shaxsning individual xususiyatlari deganda bir shaxsni ikkinchi shaxsdan farqlaydigan xususiyatlar tushuniladi. Individual yondashuvning vazifasi – rivojlanishning individual usullarini aniqlash bolaning imkoniyatlarini har bir shaxsning faolligini ta'minlashdan iborat.

"Individual yondashish – bu pedagogik tamoyilga ko'ra, pedagogik jarayonda o'qituvchining o'quvchilar bilan o'zaro munosabati, ularning shaxsiy xususiyatlarini hisobga olgan holda quriladi va butun guruh hamda har bir alohida o'quvchining rivoji uchun psixologik-pedagogik muhit yaratiladi.² Treningni individuallashtirish deganda quyidagilar tushuniladi: 1) o'quv jarayonini tashkil etish, unda usullar, uslublar, o'rganish tezligi talabalarning individual xususiyatlari bilan belgilanadi, har bir o'quvchining potentsial imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish uchun sharoit yaratishga imkon beradi; 2) turli o'quv-uslubiy, psixologik, pedagogik va tashkiliy-boshqaruv individual yondashuvni ta'minlaydigan hodisalar. Individual ta'lim texnologiyalari shaxsga yo'naltirilgan ta'limning bir turi bo'lib, uning o'ziga xos quyidagi jihatlari mavjud: — o'quvchining o'qitish jarayonidagi muvaffaqiyatini ta'minlovchi omillar (o'quvchilarning fikrlash, tafakkur qilish, ko'nikma va malakalarni egallashdagi xatoliklarni 2 Pedagogik texnologiya. N.X.Avliyakov, N.N.Musaeva. –T.: Chopon NMIU, 2012. 90-bet Individual ta'lim texnologiyasi – ta'lim jarayonida o'qituvchining faqatgina bir nafar o'quvchi bilan yoki o'quvchining ta'lim vositalari (adabiyotlar, kompyuter, televideniye, radio va b. axborot texnologiyalar) bilan o'zaro hamkorligi asosida o'quv materiallarining o'zlashtirilishini ta'minlashga yo'naltirilgan

ta'lim.3 Mazkur o'qitish texnologiyasini amaliyotga tatbiq etishda individual o'quv topshiriqlarini ishlab chiqishga alohida e'tibor qaratiladi. Chunki o'quv topshiriqlari yordamidagina o'quvchilarda mustaqil va ijodiy fikrlash qobiliyati rivojlanadi.

Texnologiya o'quv elementi sifatida maktab o'quvchilarining madaniy va shaxsiy shakllanishining shart-sharoitlarini yaratish uchun katta imkoniyatlarga ega. O'qitish texnologiyasi sohasidagi jamiyatning ijtimoiy tartibini talabalarining shaxsini rivojlantirish, gumanizmning muhimligini kuchaytirish, har birining shaxsiy xususiyatlariga nisbatan o'quv, o'quv yurtining ta'lim, ma'rifiy va rivojlanayotgan potentsialini yanada tatbiq etish vazifasini amalga oshiradi.

Dars mashg'ulotning moslashuvchan shakli. U turli xil tarkibni o'z ichiga oladi, bunda zaruriy usullar va o'quv usullari qo'llaniladi.

«Ma'naviy mashg'ulotlar» mavzusida «Texnologiyalar» o'quv hududida tashkil etilgan, chunki u har doim qo'lda ishlov berish texnologiyasiga ta'sir ko'rsatgan. Uning ismi bu borada ta'lim tadbirlarining ma'nosini to'liq bajaradi; Bolalar kattalar kabi ishlashga o'rgatmoqdalar, i.e. Vazifani shaxsan amalga oshirish, shaxsan uni amalga oshirish imkoniyatlarini tushunish, o'zingizning ishingiz sifati uchun shaxsan o'zi javobgar bo'lgan mahsulotni shaxsan bajarishingiz kerak.

Dars faxriy, jamoaviy va individual o'quv turlarini tashkil etadi. Darsning turli shakllari nafaqat o'quv jarayonini diversifikatsiya qiladi. Har bir dars bir nechta bosqichlardan iborat o'z tarkibiga ega.

Yangi materiallarni o'rganish, bilimlarni mustahkamlash, bilim, ko'nikmalar, ko'nikmalarni sinovdan o'tkazish, bilimlarni, ish vazifalarini, ish vazifalarini, ishlarni amalga oshirish va tizimlashtirish. Darsning bosqichi koeffitsienti mazmuni, didaktik va ma'lumotlovchi maqsadlarga, usullarni tanlash va texnik vositalardan foydalanishga bog'liq.

Buning maqsadi, tarkibi va tanlangan usullariga qarab, darslar turlari ajratish: kirish, birlashtirilgan materiallarning kirish, yig'ilishi, mavzuni, mavzuni, mavzu bo'yicha. Suzish paytida bilim manbai va o'qituvchining faoliyatining xususiyatlarini va talabaning bilimlarini hisobga olish kerak. Dars turlari: tushuntirish, laboratoriya, televizorlar, kino mashinalari, sinov darslari.

Kirish saboqlari. Asosiy didaktik maqsad: o'quv mavzusi haqida umumiy g'oyalar bilan talabalarni shakllantirish. Darsning tuzilishi quyidagicha:

talabalar uchun talabalarni tayyorlash darajasini aniqlash uchun suhbat

ushbu mavzudagi asosiy vazifalar va uning etakchi tushunchalari o'qituvchisi tomonidan taqdimoti

mavzuni o'rganish jarayonida o'quvchilar faoliyatining ishlash usullari, shakllari va turlari bilan tanishish.

Summaviy dars. Ushbu darsning asosiy funksiyalari takrorlash, birlashtirish, bilimlarni, individual elementlarni aniqlash, talabalarning bilimlarini tizimlashtirish va muhim g'oyalarni oshkor qilishdir. Darsning tuzilishi quyidagi amallardan iborat:

maqsadni belgilash,
mavzuning asosiy sonini takrorlash
etakchi tushunchalarni aniqlash va bilimlarni tizimlashtirish
kontsepsiyani yanada rivojlantirish va chuqurlashtirish,
mavzuning eng muhim mavzusini muhokama qilish
dars natijasi.

Darsning barcha bosqichlarida natija o'tkaziladi. Yangi materialni o'rganish darslari. Ushbu dars yangi mavzu mazmunini, yangi materialni o'rganishni ochib beradi. Uning murakkabligiga qarab, talabalarni o'qitish darajasiga qarab farqlash mumkin. Bu turli xil ish usullarini birlashtirishi mumkin, majburiy suhbat - bu kirish suhbatidir.

Darslartipologiyasidadorslarsdarslaridadorsberadi.Mavzudarsiningo'ziga xos xususiyati - bu talabalarning yashash va inovat va taniqli tabiat subyektlari. Xulosa sifatida ta'kidlash joizki, yuqoridagi kabi ta'limiy texnologiyalarni qo'llagan holda darslarni tashkil etish o'quvchilarni nafaqat mavzu yuzasidan bilim, ko'nikma va malakalar bilan qurollantirishni, balki darsda faol ishtirok etish, diqqatni jamlash, har bir topshiriqqa mas'uliyat bilan yondashish, shuningdek o'zgarlar fikrini hurmat qilish va tinglash kabi sifatlarni ham shakllantiradi. Bu borada o'qituvchi har bir darsga ijodiy yondashishi, o'quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olishi, iqtidor va iste'dodni rag'batlantirish hamda aql-zakovotini ayamaskliklari lozim. Ulug' donishmandlardan biri "...kelajak tashvishi bilan yashasang, farzandlaringga yaxshi bilim ber, o'qit", degan ekan. Yurtimizda ta'lim-tarbiya tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar haqiqiy ma'noda bir-ikki yillik yoki qisqa davrda samaraga erishishga qaratilgan ish emas, balki chin ma'noda bir necha yuz yillarga tatiydigan o'zgarish bo'ldi, desak xato bo'lmaydi.

Adabiyotlar:

1. Haydarova, M., & Yuldashev, B. (2021). бошланғич синфларда технология фанини ўқитишда инноватив ёндашув. Физико-технологического образование, (2).
2. Haydarova, M. (2019). Model and psychological and pedagogical conditions conducive to the formation of managerial competence of future primary school teachers. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 7(11), 90-93.
3. Haydarova, M., & Qodirova, M. (2021). Технология дарсларида бошланғич синф ўқувчилари-ни табиий материаллар билан ишлашга ўргатиш. Физико-технологического образование, (2).
4. Haydarova, M. (2017). Impact of globalisation on economic growth and investment attractiveness of regions. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, (4), 149-158.

5. Хайдарова, М. Д. (2013). Роль интеграции в школьном образовании. Педагогика и современность, (4), 33-36.

РЕЗЮМЕ

Maqolada individual yondashuv asosida texnologiya darslarida yangi pedagogik texnologiyalaridan foydalanish, o'quvchilarning fanga oid kompetensiyalarini rivojlantirish. Didaktik vositalardan foydalanishda o'quvchilarning psixologik, yosh xususiyatlarini inobatga olish zarurligi misollar asosida isbotlangan.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается использование новых педагогических технологий на технологических занятиях на основе индивидуального подхода, развития научно-научных компетенций учащихся. На примерах доказывается необходимость учитывать психологические и возрастные особенности учащихся при использовании дидактических средств.

SUMMARY

In the article, based on an individual approach, the use of new pedagogical technologies in technology lessons, development of students' competences related to science. The need to take into account the psychological and age characteristics of students in the use of didactic tools is proven on the basis of examples.

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI TEXNOLOGIYA DARSLARI ORQALI ROBOTOTEXNIKAGA QIZIQTIRISH METODIKASI

Jo'rayeva D.R,

Buxoro davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Tayanch so'zlar: texnologiya darslari, ishlab chiqarish, robototexnikaga qiziqtirish, kognitiv, motivatsion, kommunikativ, dasturlash, konstruksiyalash, mikroelektrotexnika.

Ключевые слова: уроки технологии, производство, интерес к робототехнике, познавательный, мотивационный, коммуникативный, программирование, конструирование, микроэлектроника.

Key words: technology lessons, production, interest in robotics, cognitive, motivational, communicative, programming, design, microelectronics.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning «Yangi O'zbekistonning 2022-2026-yillarga mo'ljallangan taraqqiyot strategiyasi»da bugungi davrda Yangi O'zbekiston «Inson qadri ustuvor bo'lgan jamiyat va xalqparvar davlat» degan muhim g'oya negizida barpo etilmoqda. Davlatimiz Rahbari belgilab bergan bu ulug'vor maqsad asosida xalqimiz yangidan-yangi islohotlarning haqiqiy muallifiga aylanib bormoqda.

Yurtimizda inson qadrini yuksaltirish va erkin fuqarolik jamiyatini yanada rivojlantirish orqali xalqparvar davlat barpo etish yo'nalishida bir qancha ishlar amalga oshirilmoqda. Bu borada umumiy o'rta ta'lim mazmunini zamon talablari asosida qayta takomillashtirish, zamonaviy yondashuvlar asosida qayta ko'rib chiqishga ham alohida e'tibor qaratilmoqda. Yosh avlod ongiga jahon ilmu fani va madaniyati rivojiga benazir hissa qo'shgan buyuk mutafakkirlarimiz hayoti va ijodini, shuningdek, yurtimizda bunyod etilgan moddiy merosni asrab-avaylash mas'uliyatini singdirish, ularni munosib vorislar etib tarbiyalash bugungi kunda maktab ta'limining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Umumiy o'rta ta'lim maktabining eng muhim maqsadi: O'quvchilarga ularning xotirasida uzoq vaqt saqlanadigan bilimlar berishdir. O'quvchi vaqt o'tishi bilan maktabda olgan bilimlarining bir qismini unutadi. Lekin ular